

Gotzone Barandika Argoitia
Kimika Ez-organikoa saileko ikertzailea / EHU

Mentalitate zabal eta garbia izan behar da

Norberak bere esangura ematen dio zientzia hitzari, baina gizarteak askotan erabaki behar izaten du zelan lortu ezaguera berriak zientziaren bidez, eta zelan erabili haiek lortu ostean. Esaterako, arautua dago laborategiko esperimenduak egiteko animaliak zein zelula amak nola erabili. Adibide horien bitartez pentsa dezakegu gizarteak jartzen dizkiola mugak (batez ere, etikoak) zientziari. Baina, hori horrela al da?

Aurreko galderari erantzun ahal izateko, zientzia zer den finkatu beharko genuke. Horren inguruan hamaika pentsalari jardun da historian zehar, eta ikuspuntu filosofiko batetik, nik esango nuke zientzia jarrera bat dela. Hots, zientzia ez da haren bitartez lortutako ezagueren multzoa. Ez da harekin lotuta dagoen metodo zientifikoa, ezta ezagueren erabile-
ra ere. Horiek jarduera zientifikoaren osagaiak dira.

Mundua behatzeko eta ondorioak ateratzeko era bat da zientzia, eta horren indar eragilea gizakion jakin-mina da. Aurrekoa zientifikotzat jo ahal izateko, mentalitate zabal eta garbia izan behar da. Horri esker, gero eta gehiago da zientziaren bitartez dakiguna. Mundu subatomikotik unibertso urruneraino, modu askotan egituratzen da materia, eta etengabe dabil aldatzen. Espazio-denbora dimentsioak era askotan arakutzen dira, zientzia esperimentaletatik ez ezik, gainerakoetatik ere.

Zientziaren izenean gauza onak eta txarrak egin daitezke, baina dudarik gabe erabaki onenak hartzen dira jarduera zientifikoaren bitartez ateratako ondorioak kontuan izanda. Halere, hori ez da zientziaren helburua, zientziak ez dauka eta helbururik, ez intentziorik. Gizakiok jartzen dizkiogu baldintza eta helburuak jarduera zientifikoari. Gizakiok zedarritzen dugu hori guztia. Zientzia beste dimentsio batean dago: gure barnean dago. Ba al du mugarik gure jakin-minak? Hori da gakoa. Erantzuna ezetz baldin bada, ondoriozta dezakegu zientziak mugarik ez daukala. ●

Juan Ignacio Pérez Iglesias

Kultura Zientifikoa katedraren zuzendaria / EHU

Gure ahalmen kognitiboek baldintzatzen dute zientzia

Errealitatea ezagutu nahi dugu gizakiok; unibertsoa, natura, giza izaera, gure burua bera ere ezagutu eta, batez ere, ulertu nahi ditugu. Eta zientzia dugu errealitatea ezagutzeko bideetako bat, fidagarriena segur aski ere. Zientzian dihardugunok errealitatea aztertzen dugu, eta ereduak sortzen ditugu, aurkitzen ditugun erregulartasunetan oinarrituta. Eredu horien bitartez behatutakoa azaltzen saiatzen gara eta, ahal izanez gero, aurreikuspenak egiten. Batzuetan, behaketa berriak ez datoz bat ontzat eman ditugun ereduekin. Ereduok aldatzera —hobetzera— behartzen gaitu horrek. Horrela handitu eta hobetzen dugu errealitateaz dugun ezagutza. Orain arte, beti gertatu da hori: eredu

berriek zaharrak ordezkatu dituzte etengabeko dialektikan. Bada, sinetsita nago dialektika hori betiko izango dela, zeren ez baitago arrazoirik pentsatzeko noizbait amaituko dela. Beraz, ez dago arrazoirik pentsatzeko inoiz errealitatearen ezagutza osoa lortzera helduko garela.

Eman dezagun, baina, ezagutza eskuratzeko bide hori noizbait bukatuko dela. Noraino fidatu beharko genuke ezagutza horren balioaz? Azken batean, ondorengo bitartez gure geneak biderkatzeko, egokiak izan dira eboluzioan zehar eskuratu ditugun ahalmen kognitiboak; horrexegatik gaude hemen. Baina horrek ez du esan nahi ahalmen kognitibo horiek errealitatea ulertzeko tresna egokiak direnik. Egia esan, errealitatearen irudiak baino ez ditugu eskuratzen, gure sistema kognitiboaren arkitekturak baldintzaturiko irudiak hain zuzen ere, baina ez errealitatearen egiazko ezagutza. Pentsa dezagun, bestela, olagarro batek, esaterako, nola atzematen duen errealitate osoa. Kontzientzia izango balu, errealitatea ezagutu eta ulertu egiten duela pentsatuko luke hark ere. ●